

Кусик Л. С.

**ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА
ІДЕОЛОГІЯ США
ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПОЛІТИКУ
1823 – 1939 РОКІВ**

У результаті проведеного дослідження представлено порівняльну характеристику етапів розвитку зовнішньої політики США у 1823 – 1939 рр., простежено основні тенденції її розвитку. Визначені особливості впливу зовнішньополітичної ідеології США на політичну практику держави.

Ключові слова: ідеологія, доктринальні основи, еволюція, зовнішня політика.

Темою роботи є зовнішньополітична ідеологія США та її вплив на внутрішню та зовнішню політику держави у 1823 – 1939 рр. Актуальність даної теми підтверджується тим, що на сьогоднішній день США - це один з найбільш потужних акторів на міжнародній арені. Сучасні геополітичні доктрини США досить сильно впливають на формування сучасної політичної мапи світу. Аналіз історії формування зовнішньополітичних доктрин США допоможе краще зрозуміти спрямованість та цілі сучасної зовнішньої політики Сполучених Штатів Америки та їх взаємовідносин з країнами й різними регіонами.

Публікації, які започаткували детальне дослідження проблеми, що вивчається, – це перш за все стаття У. Лафібера «Американська історіографія зовнішньої політики США» у журналі «Нова та новітня історія» від 1993 р. [6], стаття К. Міньяр-Белоручева «Територіальна експансія та розвиток США в XIX столітті» [7], монографія Г. Трофіменко «США: політика, війна, ідеологія» [9] та праця Г. Коммейджера «Американська свідомість. Інтерпретація американської думки і характеру з 1880-х років» [4]. Дані джерела містять широку інформацію щодо іспано-американської

війни, «бананових воєн», інших конфліктів цього періоду. Джерела дозволили найбільш детально вивчити внутрішньополітичний настрій громадян США, спрямованість та особливості зовнішньої політики уряду США, а також особливості ведення зовнішньої політики в цей період. Невирішеною частиною загальної проблеми є аналіз процесу еволюції доктринальної основи зовнішньої політики США, її залежність від політичних діячів та загальної національної ідеї американських громадян того часу.

Ціллю даної роботи є дослідження розвитку територіальної експансії США з 1823 по 1939 роки. Відповідно до цілі можна виділити наступні завдання: 1) охарактеризувати перший етап територіальної експансії США з 1823 по 1898 роки; 2) дослідити період «бананових воєн» і відповідно доктрини «великого кийка» та «дипломатії долара»; 3) охарактеризувати особливості зовнішньої політики Вудро Вільсона та Франкліна Делано Рузвельта; 4) виявити причини та наслідки територіальної експансії США.

Зовнішньополітичний курс країни вперше в історії США змінився в 20-ті роки XIX століття. В цей період найважливішим зовнішньополітичним актом уряду Сполучених Штатів Америки стало проголошення в 1823 році доктрини Монро [6, с. 195]. Походження та основні принципи доктрини Монро були обумовлені не тільки ситуацією, яка склалася в той час міжнародним станом, а й процесами, що відбувалися всередині самих Сполучених Штатів Америки. До них можна віднести: розвиток капіталізму, формування національної та експансіоністської ідеї. Стрімкий розвиток США в XIX столітті підштовхував молоду державу до інтенсивної експансії та агресивної зовнішньої політики. Необхідність в приєднанні нових територій та ослабленні впливу колишніх колоніальних країн в Америці привели до Американсько-мексиканської та Іспано-американської воєн [9, с. 177]. Свій відбиток отримало прагнення США до відкриття нових торговельних шляхів та сировинних баз. Насильницьке «відкриття»

Японії допомогло забезпечити моряків, що плавали в тих широтах, відкрити нові ринки збуту для американських товарів і використовувати японські порти в якості вугільних баз для американських пароплавів. У результаті до 1898 року Сполучені Штати Америки починають наздоганяти темпи розвитку найбільш розвинених європейських країн.

Саме тоді, під час Іспано-американської війни, відбувся перехідний момент у зовнішній політиці США. Вона стала першою війною в історії за переділ вже поділеного світу. Успіх, досягнутий в Іспано-американській війні, стимулював США до розширення експансії в усіх частинах світу [1, с. 174]. Але основним її об'єктом залишалася Латинська Америка. США почали створювати там систему залежних від них держав. Першими були Пуерто-Ріко та Куба, а пізніше - Панама. Доктринальна основа зовнішньої політики США наприкінці XIX - початку XX століть, вже вдруге зазнала деяких змін. Саме в цьому періоді можна побачити початок еволюції доктринальної системи. Якщо перший період відрізнявся накопиченням сил та збільшенням темпів розвитку, то експансія на початку XX століття відрізнялася посиленою стрімкістю та агресивністю. Політика «великого кийка» Теодора Рузвельта, що мала на увазі пряме захоплення територій та їх контроль, змінилася «політикою долара» Вільяма Тафта, що орієнтувалася на економічне «захоплення» країн. Контроль над територією Панами та будівництво Панамського каналу відкрило для США ряд не тільки стратегічних, але й економічних можливостей [2, с.88]. Країни Центральної Америки, Бразилія, Аргентина досить відчутно підтримували США під час Першої світової війни ресурсами для постачання та провіантом. Контроль над такою великою кількістю країн та їх економічна експлуатація дозволили США не тільки не зазнати збитків під час Першої світової вони, але й закріпити свій фінансовий стан в Західній півкулі та в Європі.

Проте, слід підкреслити, що Перша світова війна призвела до кардинальних змін на політичній та економічній арені світу. Вона сильно виснажила економіку більшості країн - учасниць. Війна витратила третину матеріальних цінностей людства. Військові витрати воюючих держав збільшилися більш ніж в двадцять разів, перевищивши в дванадцять разів наявні запаси золота. Однак Перша світова війна не торкнулася Американського континенту. Американська армія взяла участь в бойових діях тільки влітку - восени 1918 року. Втрати США, як людські, так й економічні, в порівнянні з іншими країнами, були значно меншими [6, с.199].

Наступна ступінь розвитку доктринальної системи почалася в міжвоєнний період - економічна та політична міць США отримала величезний поштовх. На початку XX століття діяли традиційні зовнішньополітичні доктрини США, такі як політика «великого кийка» і «дипломатія долара». Однак, через нестабільність регіону та наростання антиамериканського руху, Франкліну Рузвельту довелося модернізувати існуючу зовнішньополітичну доктрину США. Були виведені війська з Гаїті, Домініканської Республіки та Нікарагуа. Зовнішньополітичний курс США змінився на більш м'яку доктрину «добросусідства» [12]. Завдяки такому стрімкому розвитку та зміцненню позицій на політичній арені світу, Сполучені Штати Америки зайняли місце однієї з найсильніших та найбільш розвинених країн того періоду.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що дослідження політичних доктрин періоду з 1823 по 1939 роки та їхнього впливу на процес територіальної експансії США дозволяє охарактеризувати «бананові війни», особливості зовнішньої політики Вудро Вільсона та Франкліна Делано Рузвельта, а також виявити наслідки територіальної експансії США.

Доктрина Монро була складним і суперечливим явищем. Головною в ній слід назвати тенденцію до експансії, зміцнення та розширення самостійних позицій

Сполучених Штатів Америки в Західній півкулі. Тому в майбутньому її принципи використовувалися не для захисту США, а проти країн Латинської Америки, а також проти Великобританії та інших європейських країн, як конкурентів Сполучених Штатів Америки в боротьбі за вплив в Західній півкулі. Неточний характер формувань і сама форма доктрини Монро, проголошеної у вигляді послання Президента США до Конгресу США та не оформленої в якості законодавчого акту, дозволили Уряду США в кожному конкретному випадку пристосовувати доктрину до змін в історичній обстановці.

Перший етап територіальної експансії США почався із проголошення доктрини Монро в 1823 році. Цей документ повністю змінив напрямок та характер зовнішньої політики США. Ослаблення колишніх колоніальних країн та прийняття доктрини Монро підштовхнули США до активної територіальної експансії, яка призвела до Американсько-мексиканської та Іспано-американської війн. Також, агресивна зовнішня політика США цього періоду відображена в прагненні відкрити нові сировинні бази, торгові шляхи та торгові порти. Для США це виявилось можливим після насильницького «відкриття» Японії.

Другий етап територіальної експансії США охоплює період з 1839 по 1918 роки. Цей період характеризується низкою військових конфліктів, які вчені називають «банановими війнами», і певною еволюцією зовнішньополітичного курсу США. Політика «великого кийка» Теодора Рузвельта, що мала на увазі пряме захоплення територій та їх підконтрольність, змінилася «політикою долара» Вільяма Тафта, що орієнтувалася на економічне «захоплення» країн. Контроль над Панамським каналом досить сильно зміцнив економічну потужність США. Віддаленість від театру бойових дій під час Першої світової війни позитивно вплинула на розвиток американської економіки. Сполучені Штати Америки із країни - боржника перетворилася в країну - кредитора.

Третій етап територіальної експансії США тривав з 1918 по 1939 роки. Міжвоєнний період зовнішньополітичної історії США характеризується великим поштовхом для розвитку та закріпленням за США позиції однієї з найсильніших країн світу. Через нестабільність регіону і посилення антиамериканського руху в країнах Латинської Америки президенту Рузвельту довелося модернізувати існуючу зовнішню політику США, задіяти «політику добросусідства». Це дозволило не тільки зберегти вплив США на деякі країни Латинської Америки, але й зміцнити позиції США на світовій арені.

Причиною територіальної експансії США була потреба в розширенні території та сфери впливу із-за стрімкого економічного зростання. Перша світова війна тільки закріпила політичний та економічний стан країни. Широка територіальна експансія, інтервенції в країни Латинської Америки і економічне «захоплення» цих країн дозволили Сполученим Штатам Америки не просто розширити свою сферу впливу, але й в якійсь мірі зберегти її до сьогоднішнього дня.

Подальші дослідження в цієї теми дозволять не тільки зрозуміти причини і умови еволюції доктринальних основ зовнішньої політики США, але й провести аналогії із сучасним світом. Аналіз внутрішньополітичної ситуації в країні, національної ідеї та свідомості, традиційних напрямків зовнішньої політики США – все це є основою для сучасного аналізу, прогнозування та передбачення рішень уряду США на міжнародній арені.

Список використаної літератури.

1. Владимиров Л. С. Дипломатия США в период американско-испанской войны / Л. С. Владимиров. – М.: Госполитиздат, 1957. – 254 с.
2. Иноземцев Н. Н. Внешняя политика США в эпоху империализма / Н. Н. Иноземцев. – М.: Госполитиздат, 1960. – 762 с.
3. История внешней политики и дипломатии США, 1867 – 1918 / Отв. ред. Г. Куропяткин. – М.: Наука, 1997. – 383 с.

4. Коммейджер Г. Американское сознание. Интерпретация американской мысли и характера с 1880-х годов. Главы из книги / Г. Коммейджер // США: экономика, политика, идеология. – 1993. – № 9. – С. 84-93; № 10. – С. 95-106; № 11. – С. 102-108.
5. Лан В. И. США: От испано-американской до первой мировой войны / В. И. Лан. – М.: Наука, 1975. – 362 с.
6. Лафибер У. Американская историография внешней политики США / Уильям Лафибер // Новая и новейшая история. – 1993. – № 1. – С. 195-204.
7. Миньяр-Белоручев К. В. Территориальная экспансия и развитие США в XIX веке / К. В. Миньяр-Белоручев // Вестник Челябинского государственного университета. – 2009. – № 41. – С. 123-132.
8. Рузвельт Ф. Д. Беседы у камина: о кризисе, олигархах и войне / Ф. Д. Рузвельт. – М.: Алгоритм, 2012. – 350 с.
9. Трофименко Г. А. США: политика, война, идеология / Г. А. Трофименко. – М.: Мысль, 1976. – 358 с.
10. Шлезингер А. Циклы американской истории / Артур Шлезингер. – М.: Прогресс – Академия, 1992. – 688 с.
11. Langley L. The Banana Wars: United States Intervention in the Caribbean, 1898-1934 / L. Langley. – SR Books, 2001. – 265 p.
12. Leuchtenburg W. Roosevelt: Foreign Affairs / William E. Leuchtenburg ; [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://millercenter.org/president/biography/fdr-roosevelt-foreign-affairs>
13. Treaties Collection. The Library of Congress; [Электронный ресурс] – Режим доступа: www.memory.loc.gov

Summary

**Kusyk L. S. Institute of Social Sciences, International Relations
Odessa Mechnikov National University**

US FOREIGN POLICY IDEOLOGY AND ITS IMPACT ON THE POLICY OF 1823-1939's

The work is focused on analyzing the US foreign policy ideology and its impact on the policy of 1823-1939's. The relevance of

this topic is confirmed by the fact that today the United States of America is one of the most powerful actors in the international arena. The current geopolitical doctrines of the US have a strong influence on the formation of modern political map. Analysis of the shaping process of US foreign policy doctrinal foundations will help to understand and forecast the directions and goals of modern foreign policy of the United States in their relations with different countries and regions of the world. This work analyzes the main US wars and conflicts from 1823 to 1939: Mexican-American War, Spanish-American War, the First World War and etc. It also describes their historical role and influence on the US foreign policy evolution. In this conflicts we can see how the Monroe Doctrine was originated, its preconditions, origins and historical value. The characteristic features of the foreign policy of US Presidents Theodore Roosevelt and William Taft was also presented. The work is also analyzing their political activity and substantial value for the development of the United States. The doctrinal foundation of this period was based on the principles of “big stick” doctrine, “dollar diplomacy” and “gunboat diplomacy”. This work is giving the examples of their use and impact on the nature of US foreign policy. The next step of evolution process was connected to the situation in Latin American in interwar period and was connected with foreign policy of Woodrow Wilson and Franklin Delano Roosevelt. The work reveals their role on consolidating the US position in the political arena as a hyper-state and new global power. As a result, the study presenting comparative characteristics of the stages of the US foreign policy evolution in 1823-1939's and traced its' development.

Key words: ideology, doctrinal foundations, evolution, foreign policy.

*Рекомендовано до друку
доктором політ. наук,
проф. О.І. Брусиловською.*

Стаття надійшла в редакції 12.03.2017 р.